

Mit ettek a gyerekek Budaörsön 1935-ben?

Honnan lehet ezt tudni? – kérdezheti az olvasó némileg meglepődve. Szabó Zoltán (1912–1984) a magyar falukutatás egyik vezéralakja számol be 1935-ben a Fiatalság Szociográfiai Munkaközössége felméréséről, hét községben – Kőteleken, Alagon, Tolcsván, Tardon, Szin községben és Budaörsön – készültek a felmérések, illetőleg az ugyancsak jobb módú Decs községben. Az első öt faluban helyi tanítók végezték a felméréseket, Budaörsön Ervin Gábor dr. gyűjtötte az adatokat, bizonyára a helyi tanítók segítségével. A szociográfiai munkaközösség egy-egy osztály tanulóival íratott dolgozatokat, a gyerekek beszámoltak arról, hogy mit reggeliztek, ebédelték, vacsoráztak. A hét falura kiterjedő gyűjtés 309 család étlapjáról számol be, általában szomorú eredményekkel. Budaörs jómódú kivételnek tűnt fel a gyűjtés során. Szabó Zoltán felhívta a figyelmet arra, hogy „nem egy adat beszél arról, hogy a parasztember, ha van is tehene, hónapokig nem iszik tejet, hanem beviszi a szomszéd városba eladni”.

A többi falu étkezési helyzetével összevetve „Budaörs az egyetlen a hét vizsgált falu között, melyből a gyerekek kielégítő étlapról számoltak be.” Egyetlenegyszer sem fordult elő, hogy – amiről a tardi gyerekek panaszkodtak – arról panaszkodnának itt is: „drága, osztan nincs rá pénz”.

Gyakran van a budaörsi gyűjtésben olyan kitétel: „mamám tízórait tett a táskámba egy darab zsíros kenyeret. Ezt nem szeretem, de azért megettem” vagy szívet derítő az a beszámoló is: „tíz órakor ettem egy jó darab zsíros kenyeret és egy tányér befőtt ringlót”. Szabó Zoltán hozzáteszi, hogy Budaörsön „egy szinte polgári jómódról” tanúskodó válaszokat kapott kézhez a kérdező. Budaörsön nem volt baj a gyermekek étkezésével, akadt olyan gyerek, aki málnaszörpöt is kapott, egy másiknak jutott kalács, ketten is ettek narancsot a vizsgált időpontban, sőt olyan is akadt, aki 10 fillért kapott édességre.

Róth Róza például így ír: „Reggel egy bögre kávé és kiflit, tíz órakor két darab zsíros kenyeret ettem. Ebédre paradicsomfőzeléket, amit nagyon szeretek és lekvárt nyaltam.” Vacsorára rántott levest evett, uzsonnázni nem akart, mert nem volt éhes. A gyűjtő megjegyezte, hogy a kislány jómódú családban élt.

A közepes viszonyok között élő Drixler Teréz IV. osztályos elemista reggel: „jó kávé ettem, még akartam, de testvérem is akart és neki hagytam. Iskolába szódavizet, kiflit és kolbászt vittem. Ebédre volt tejberizs. Ebből nem sokat ettem, mert nem volt jó édes”. A vacsorára tált gulyásból nem kért sokat, mert nem

szereti. Bokor Mária a „szegények” csoportjába tartozott a felmérés idején. Kis bögréből teát ivott és hozzá egy kis kenyeret kapott. Az ő tízóraija is nagy darab zsíros kenyér volt, ebédre sonkahúst kapott. Uzsonnára vajas kenyeret raktak eléje, vacsorára savanyútojást és tésztát.

Budaörsön a napi ötszöri étkezés volt az általános, a más falvakban megfigyelt hárommal szemben. A budaörsi gyűjtésben 65-ször fordul elő a megvizsgált 57 gyerek étrendjében a zsíros kenyér. Tehát átlagban minden gyereknek jutott legalább zsíros kenyér. Szegényebb községekben a kenyér is fogásnak számított, míg Budaörsön 57 család étlapján 386 „fogás” fordul elő. „Szóval Budaörsön egy gyerek naponta átlag három tállal vagy háromfajta étellel eszik többet, mint Decsen egy gyerek” – összegez Sza-

bó Zoltán vagy 60 évvel ezelőtt. Budaörsön 5-féle levest tálaltak az anyák 34 ízben, 9-féle főzeléket 24 ízben, 10-féle húst és húsfélét 45 ízben, 13-féle tésztát 27 ízben és 4-féle italt (tejet, teát, kávé) 64 ízben.

A felmérők azt találták jellemzőnek, hogy Decsen száraz kenyeret kaptak a gyerekek 74 alkalommal, Tolcsván 74 ízben, míg zsíros kenyeret 14-szer. Budaörsön száraz kenyér 63 esetben fordult elő, míg zsíros kenyér 116-szor.

A Fiatalság Szociográfiai Munkaközössége eredeti felméréseiről nem tudjuk, hogy fennmaradtak-e. Ha igen, a csaknem hatvan évvel ezelőtti falukép 57 családtól felvéve érdekes képet adhatna. Vajon milyen eredményekkel járna, ha az Úr 1993-as esztendőjében megismételnék ezt a felmérést? Kétségtelen, 1935-ben Budaörsön az országos átlagot meghaladó jómódban nőttek fel a gyerekek. Mit mondana ma egy (esetleg ugyanazon helyszíneken felvett) ilyen felmérés a második világháborút követő nagy népeességmozgás után?

KOVÁCS JÓZSEF LÁSZLÓ